

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

5

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

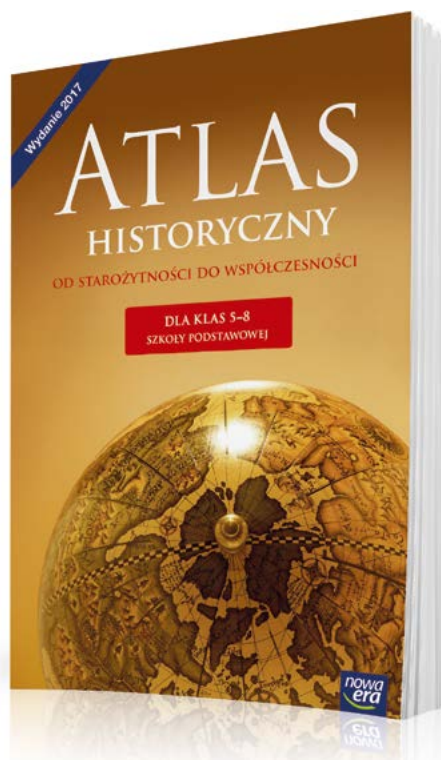
DO HISTORII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

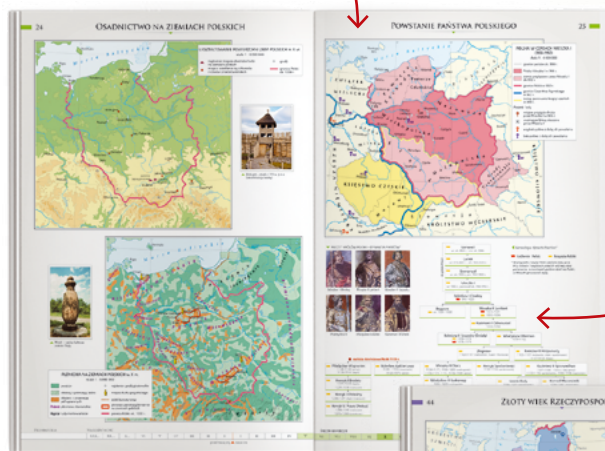
nowa
era

Atlas historyczny

Atlas *Od starożytności do współczesności* to nieoceniona pomoc w nauce historii w klasach 5–8 szkoły podstawowej. Ułatwia kształcenie ważnej umiejętności przedmiotowej – lokalizacji czasowo-przestrzennej wydarzeń historycznych z dziejów Polski, Europy i świata.

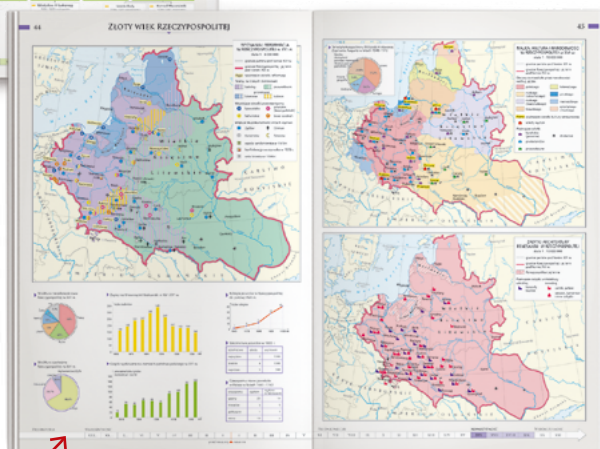

Około 200 czytelnych map, które prezentują najważniejsze wydarzenia i zjawiska polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne.

Dodatkowe informacje w postaci danych statystycznych, zdjęć, rysunków i schematów.

Oś czasu pozwala umiejscowić dane wydarzenia w określonym momencie historycznym, wspierając rozwój umiejętności związanych z posługiwaniem się chronologią.

5

WCZORAJ
I DZIŚ

Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

*nowa
era*

Twoje mocne strony

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy piątej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie piątej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/2/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3321-5

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach, Paweł Niewiadomy. **Redakcja językowa:** Aleksandra Bednarska.
Nadzór artystyczny: Kaia Juszczak. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn. **Projekt okładki:** Maciej Galiński.
Projekt layoutu: Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska. **Opracowanie graficzne:** Grażyna Truchlińska, Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knajdek. **Ilustracje:** Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długokęcka, Zuzanna Dudzic, Wioleta Herczyńska, Przemysław Kłosin, Marek Nawrocki, Daniel Rudnicki, Ewa Sowulewska. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewska. **Mapy:** Zespół kartograficzny NE.
Realizacja projektu graficznego: Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 12, 90, 94, 105, 108, 117, 123, A. M. Cieszewscy s. 92 (kwatera); **BE&W:** s. 73 (chłopi), BE&W NEWS/Piotr Jaczewski s. 89 (Marzanna), BE&W STOCK/Wojciech Wójcik s. 85 (Pelplin), 92 (dwie kwatery), AKG s. 21 (wazon), AKG Images/British Library s. 69, Alamy s. 13 (gwiazda), 17 (pismo klinowe), 19 (Champollion), 21 (piramida), 48 (bazylika, stadion), 55, Cameraphoto/AKG Images s. 82 (Benedykt), Heritageimages/Ann Ronan Pictures s. 19 (kamień), Heritageimages/CM Dixon s. 40 (Oktawian), Heritageimages/The Art Collector s. 40 (Cezar), Ullsteinbild s. 112; **Dawid Lasociński** s. 101; **East News:** Album s. 65, 73 (kucpcy), Muzeum Narodowe w Krakowie (OKŁADKA); **FORUM:** FoKa s. 95, Wojciech Wójcik s. 92 (kwatera); **Gallo Images Poland/Getty Images:** Corbis/Historical Picture Archive s. 57, De Agostini/G. Dagli Orti s. 76 (wieniec), 73 (rycerze), De Agostini/G. Dagli Orti/DEA s. 51, Giuseppe Zanoni s. 17 (pismo łacińskie), Leemage s. 73 (mnisi), Richard T. Nowitz s. 13 (Tor), UIG/Prisma s. 76 (pojedynek); **Panthermedia** s. 55; **PAP/CAF/Piotr Kowalczyk** s. 89 (długus); **Photo Power/Bridgeman Images:** s. 82 (Franciszek), Buyenlarge Archive/UIG s. 76 (prezentacja), Musee Archeologique, Chatillon Sur Seine s. 21 (koto), Christie's Images s. 82 (Dominik); **REPORTER/Wojciech Stróżyk** s. 85; **Shutterstock:** s. 13 (menora), 21 (jedwab), 48 (łuk), 55, 79 (Sukiennice), 89 (pisanki), Bartłomiej Magierowski s. 79 (ratusz), Yuri Yavnik s. 14; **Thinkstock/Getty Images:** s. 17 (hieroglify), 79 (barbakan).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: Walstead Central Europe

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Pierwsze cywilizacje

1. Życie pierwszych ludzi 4
  2. Miasta-państwa Mezopotamii 7
  3. W Egipcie faraonów 9
  4. W starożytnym Izraelu 12
  5. Cywilizacje Indii i Chin 14
  6. Od hieroglifów do alfabetu 16
    - Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan? 18
- Podsumowanie 20

II Starożytna Grecja

1. Demokratyczne Ateny 22
  2. Sparta i wojny z Persami 24
  3. Bogowie i mity 26
  4. Kultura starożytnej Grecji 29
  5. Imperium Aleksandra Wielkiego 32
    - Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros? ... 34
- Podsumowanie 36

III Starożytny Rzym

1. Ustrój starożytnego Rzymu 38
  2. Imperium Rzymskie 41
  3. Życie w Wiecznym Mieście 44
  4. Dokonania starożytnych Rzymian 46
  5. Początki chrześcijaństwa 49
    - Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak 52
- Podsumowanie 54

IV Początki średniowiecza

1. Bizancjum w czasach świetności 56
  2. Arabowie i początki islamu 59
  3. Nowe państwa w Europie 62
  4. Konflikt papieża z cesarstwem 64
  5. Wyprawy krzyżowe 66
    - Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy 68
- Podsumowanie 70

V Społeczeństwo średniowiecza

1. System feudalny 72
  2. Epoka rycerzy 74
    - Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach? 76
  3. Średniowieczne miasto i wieś 78
  4. Kościół w średniowieczu 81
  5. Sztuka średniowiecza 84
- Podsumowanie 86

VI Polska pierwszych Piastów

1. Zanim powstała Polska 88
  2. Mieszko I i początki Polski 90
  3. Polska Bolesława Chrobrego 92
  4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego 95
  5. Rządy Bolesława Krzywoustego 97
  6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów 100
    - Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski? 102
- Podsumowanie 104

VII Polska w XIII–XV wieku

1. Rozbicie dzielnicowe 106
  2. Zjednoczenie Polski 108
  3. Czasy Kazimierza Wielkiego 110
  4. Unia polsko-litewska 113
    - Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko? 116
  5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów 118
  6. Monarchia stanowa w Polsce 120
- Podsumowanie 122

1 Rozbicie dzielnicowe

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H56AEB

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

W 1138 roku na mocy testamentu Bolesława Krzywoustego

- A tron w Krakowie objął jego brat.
- B Polska została podzielona na dzielnice.
- C do Polski zostało przyłączone Pomorze.
- D pełnię władzy przejął jego najstarszy syn.

2 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z ramki. Zapisz je poniżej, rozpoczynając od najwcześniejszego. Następnie dopisz do każdego właściwą datę roczną.

bitwa z Mongołami pod Legnicą, podział Polski na dzielnice, sprowadzenie Krzyżaków do Polski, zjazd książąt piastowskich w Gąsawie

1. _____ – _____ rok
2. _____ – _____ rok
3. _____ – _____ rok
4. _____ – _____ rok

3 Wyjaśnij, kto i w jakim celu sprowadził Krzyżaków na ziemię polskie.

- 4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Zjazd w Gąsawie został zwołany w celu zażegnania sporów między książętami piastowskimi.	P	F
Zasada senioratu wprowadzona przez Bolesława Krzywoustego zakładała, że władzę zwierzchnią w Polsce sprawować będzie najstarszy z żyjących Piastów.	P	F
Po śmierci Bolesława Krzywoustego synowie tego władcy panowali zgodnie z jego wolą wyrażoną w testamencie.	P	F
W bitwie pod Legnicą śmierć poniósł książę Leszek Biały.	P	F

- 5 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej ziemie polskie w XII wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- Oznacz dowolnym kolorem granice dzielnic senioralnej od 1138 roku.
- Zakreśl pionowymi liniami dzielnicę, którą otrzymał Bolesław Kędzierzawy.
- Oznacz poziomymi liniami dzielnicę przypisaną Mieszkowi Staremu.

2 Zjednoczenie Polski

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H57TMW

Na dobry początek

- 1 Oblicz, ile lat upłynęło między bitwą pod Legnicą w 1241 roku a koronacją Przemysła II na króla Polski w 1295 roku.

- 2 Zapisz pod portretami królów Polski odpowiednie wyrażenia z ramki. Jedno z nich jest niepotrzebne.

przejął władzę nad Pomorzem po bezpotomnej śmierci tamtejszego księcia, powołał nowych urzędników – starostów, zginął w wyniku zamachu, dowodził wojskami polskimi w bitwie pod Płowcami, pochodził z Czech, zginął w bitwie pod Legnicą, początkowo był księciem kujawskim

Przemysł II

Wacław II

Władysław Łokietek

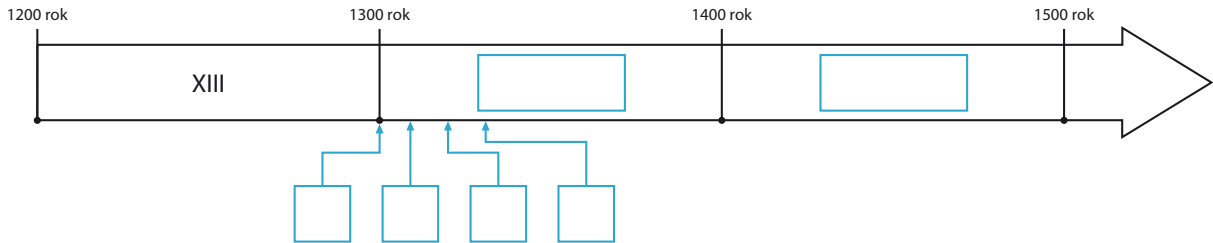

3 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Pierwsze nieudane próby zjednoczenia państwa polskiego podejmowali książęta śląscy w

- A XI wieku.   B XII wieku.   C XIII wieku.   D XIV wieku.

4 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Uzupełnij oś czasu, wpisując w każde wolne miejsce właściwy wiek.

b) Dopisz do podanych wydarzeń właściwe daty. Następnie wstaw przypisane im litery w odpowiednie kratki pod osią czasu.

A koronacja Wacława II na króla Polski – _____ rok

B bitwa pod Płowcami – _____ rok

C koronacja Władysław Łokietka – _____ rok

D zagarnięcie przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego – _____ rok

5 Napisz, kim był Jakub Świnka. Określ, jakie były jego zasługi dla zjednoczenia Polski po okresie rozbicia dzielnicowego.

---

6 Dokończ zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A albo B i jej dokończenie 1., 2. lub 3.

Koronacja Władysława Łokietka w

A.	Krakowie	zakończyła okres	1.	wojen polsko-krzyżackich.
B.	Gnieźnie		2.	rozbicia dzielnicowego.
			3.	najazdów Mongołów na Polskę.

3 Czasy Kazimierza Wielkiego

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H561WA

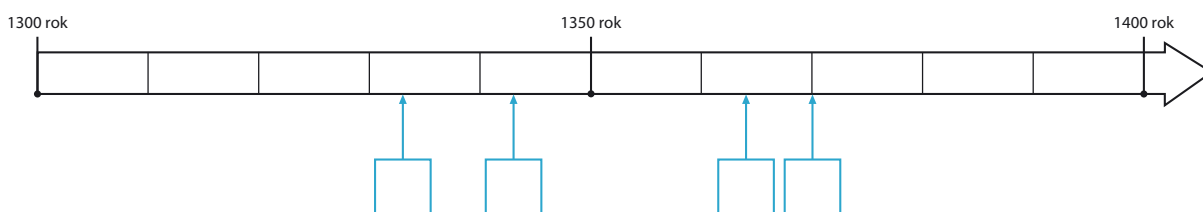
Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Kazimierz Wielki był synem

- A Waclawa II.
- B Przemysła II.
- C Władysława Łokietka.
- D Władysława Wygnańca.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Oznacz dowolnym kolorem na osi czasu okres życia Kazimierza Wielkiego.

b) Dopisz daty do podanych wydarzeń. Następnie wstaw odpowiadające im litery we właściwe miejsca na osi czasu.

- A założenie Akademii Krakowskiej – _____ rok
- B śmierć Kazimierza Wielkiego – _____ rok
- C koronacja Kazimierza Wielkiego – _____ rok
- D zawarcie pokoju z Krzyżakami w Kaliszu – _____ rok

3 Uzupełnij tekst. Wpisz w wolne miejsca odpowiednie wyrazy.

W czasach Kazimierza Wielkiego funkcję stolicy Polski pełnił _____.

Wyrazem potęgi Polski w tym czasie był wielki _____ monarchów europejskich w tym mieście. Podczas zjazdu odbyła się _____ wydana na cześć władców przez Mikołaja Wierzyńka.

- 4 Uzupełnij tabelę przedstawiającą zasługi Kazimierza Wielkiego. Wpisz po jednym przykładzie dokonania króla w każdej z podanych dziedzin.

Dziedzina	Dokonania Kazimierza Wielkiego
Polityka	_____ _____
Nauka	_____ _____
Gospodarka	_____ _____
Obronność	_____ _____

- 5 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Na początku panowania Kazimierza Wielkiego Polska utrzymywała przyjazne stosunki tylko z państwem zakonu krzyżackiego.	P	F
Kazimierz Wielki prowadził pokojową politykę w relacjach z sąsiadami.	P	F
Utworzenie Akademii Krakowskiej przyczyniło się do usprawnienia funkcjonowania polskiego państwa.	P	F
Po śmierci Kazimierza Wielkiego władzę w Polsce przejął jego syn.	P	F

- 6 Wyjaśnij znaczenie powiedzenia: *Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną.*

- 7 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji Krakowa i Kazimierza. Następnie przeczytaj fragment XIV-wiecznej kroniki i odpowiedz na zamieszczone pytania.

Tekst źródłowy

Kronikarz Janko z Czarnkowa o Kazimierzu Wielkim

Tak tedy [ten] król [...]. Naprzód ozdobił zamek krakowski podziwu godnymi domami, wieżami, rzeźbą, malowidłami, dachami wielkiej piękności. Naprzeciw zaś zamku krakowskiego, po drugiej stronie Wisły, koło kościoła, który się nazywa Skalką, wymurował miasto, które od imienia swego nazwał Kazimierzem [...].

Praca z ilustracją i tekstem źródłowym

- a) W jaki sposób Kazimierz Wielki ozdobił swoją siedzibę?

- b) Gdzie Kazimierz wybudował miasto nazwane jego imieniem?

- c) Co oddzielało Kraków od Kazimierza?

- d) Co chroniło Kraków i Kazimierz przed atakami wrogów?

---

4 Unia polsko-litewska

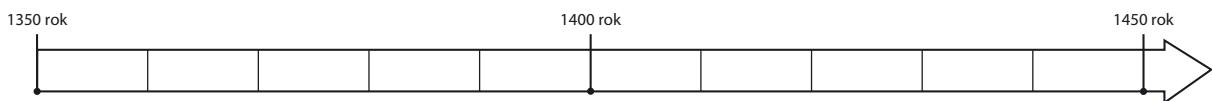

Na dobry początek

1 Ułóż zdanie z podanych wyrazów.

monarchę, unia, posiadających, związek, to, personalna, państw, wspólnego

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

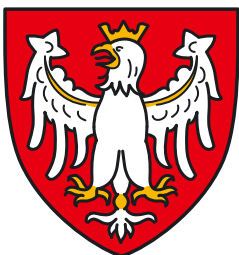

Praca z osią czasu

- Zaznacz na osi czasu datę zawarcia unii w Krewie.
- Oznacz datę bitwy pod Grunwaldem.
- Uzupełnij zdanie.

Unia w Krewie została zawarta w _____ połowie _____ wieku.

3 Poniżej zostały przedstawione przyczyny zawarcia unii w Krewie. Określ, które z nich skłoniły do zawarcia unii stronę polską, które litewską, a które oba państwa. Połącz każdą przyczynę z odpowiednią ilustracją lub ilustracjami.

Królestwo
Polskie

- najazdy pod pretekstem chrystianizacji •
- chęć odzyskania Pomorza Gdańskiego •
  - zagrożenie ze strony Krzyżaków •
  - dążenie do przyjęcia chrztu •
- chęć wydania za mąż władczyni •

Wielkie Księstwo
Litewskie

4 Zapoznaj się z fragmentami aktu unii w Krewie. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Akt unii w Krewie

My Jagiełło, z Bożej łaski Wielki Książę Litwy i Rusi [...] z wszystkimi braćmi swymi jeszcze nie ochrzczoneymi, krewniakami, szlachcicami i ziemianami z wyższymi i najniższymi w swoich krajach zamieszkałymi, wiarę świętego rzymskiego Kościoła przyjąć zamierza, pragnie i życzy sobie. [...] Tenże Jagiełło Wielki Książę przyrzeka wszystkie skarby swe złożyć i wydać na odzyskanie strat państw obojga, tak Polski, jako też Litwy. A to tylko, jeżeli też pani Węgier córkę swą Jadwigę, królowę polską przyrzeczoną, odda mu w małżeństwo. [...] Również tenże Wielki Książę Jagiełło przyrzeka i zobowiązuje się wszelkie ziemie zagrabione i straty królestwa polskiego, oderwane przez czyje bądź ręce i zajęte, odzyskać własnymi zachodami [wysiłkami] i kosztami.

Praca z tekstem źródłowym

a) Wymień dwa zobowiązania księcia Jagiełły.

---

b) Określ, kto miał przyjąć chrzest wraz z księciem litewskim.

★ c) Wyjaśnij, dlaczego matka Jadwigi została określona w dokumencie jako *pani Węgier*.

---

5 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Na mocy pokoju w Toruniu w 1411 roku Polska odzyskała Pomorze Gdańskie i ziemię dobrzyńską.	P	F
Po zwycięstwie pod Grunwaldem wojska polskie zdobyły zamek w Malborku.	P	F
W bitwie pod Grunwaldem wojskami polsko-litewskimi dowodzili król Władysław Jagiełło i wielki książę Witold.	P	F

- 6** Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej Europę Środkowo-Wschodnią w XIV i XV wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- Zamaluj czerwonym kolorem obszar Królestwa Polskiego w 1385 roku.
  - Pokoloruj na brązowo ziemię Wielkiego Księstwa Litewskiego w 1385 roku.
  - Zamaluj niebieskim kolorem obszar państwa zakonu krzyżackiego.
  - Zakreślaj ziemię zależne od Królestwa Polskiego.
  - Podkreśl nazwy dwóch miast, w których zostały zawarte unie polsko-litewskie.
  - Otocz ramką nazwę miejscowości, w której poblizko rozegrała się bitwa w 1410 roku.
- ★ **7** Napisz, kto i za jakie zasługi przyznaje co roku w Polsce Nagrodę imienia Pawła Włodkowica. Podaj imię i nazwisko jednego laureata tej nagrody.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu.

TAJEMNICE

Jaką bitwę namalował Jan Matejko?

1 Wyobraź sobie, że jesteś uczniem/uczennicą Jana Matejki. Wraz ze swoim mistrzem przygotowujecie się do namalowania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem*. Twoim zadaniem jest zdobycie odpowiednich informacji dotyczących tego wydarzenia. Wśród podanych informacji podkreśl te, które będą Wam niezbędne do stworzenia obrazu.

- rodzaj uzbrojenia wojsk krzyżackich
- wygląd zamku krzyżackiego w Malborku
- postanowienia unii w Krewie
- rodzaj uzbrojenia wojsk polskich
- opis postaci Władysława Jagiełły
- okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski
- postanowienia pokoju w Toruniu w 1411 roku
- opis chorągwi krzyżackich zdobytych w bitwie pod Grunwaldem

2 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Jan Matejko, przygotowując się do stworzenia obrazu *Bitwa pod Grunwaldem*, korzystał z kroniki

A Galla Anonima.

C Janka z Czarnkowa.

B Wincentego Kadłubka.

D Jana Długosza.

3 Wyjaśnij, dlaczego Jan Matejko umieścił na swoim obrazie elementy niezgodne z prawdą historyczną.

SPRZED WIEKÓW

- 4 Przyjrzyj się reprodukcji obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* Jana Matejki. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz obok każdej cyfry, która postać widniejąca na obrazie została nią oznaczona.

1 _____ 3 _____

2 _____ 4 _____

b) Wstaw w wolne miejsce obok każdego opisu cyfrę, którą została oznaczona na obrazie właściwa postać.

_____ Najsłynniejszy polski rycerz epoki średniowiecza. Na obrazie został przedstawiony w czarnej zbroi.

_____ Wielki książę litewski. Brał udział w walce jako dowódca wojsk litewskich.

_____ Wielki mistrz zakonu krzyżackiego. Dowodził wojskami krzyżackimi. Na obrazie został ukazany w czasie starcia z dwoma piechurami.

_____ Słynny rycerz zakonu krzyżackiego, który po bitwie pod Grunwaldem dowodził obroną Malborka.

5 Czasy świetności dynastii Jagiellonów

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Władysław III Warneńczyk był władcą

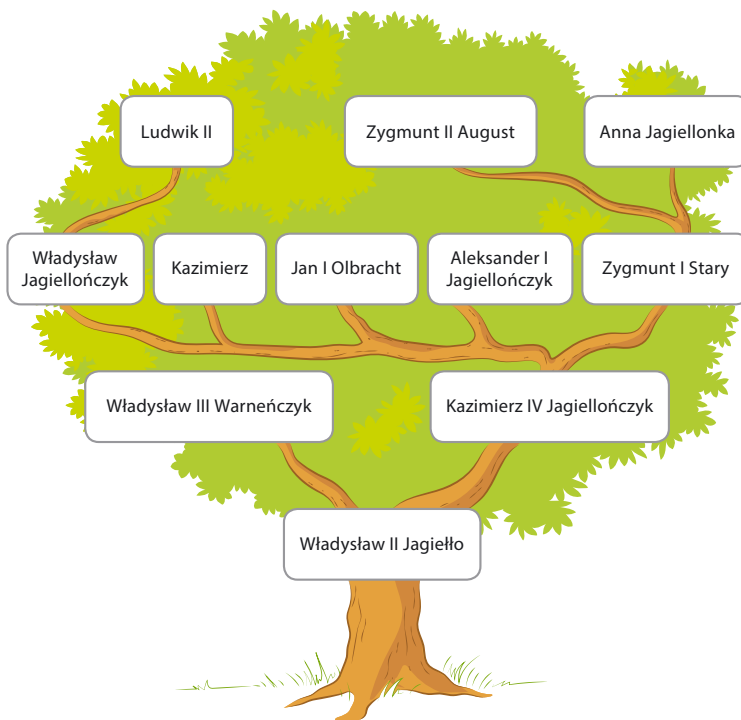
A Polski i Czech.

C Węgier i Czech.

B Polski i Węgier.

D Węgier i Litwy.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji drzewa genealogicznego dynastii Jagiellonów. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Wyjaśnij, kim był Władysław Jagiellończyk dla Zygmunta II Augusta.

b) Napisz, kim był Zygmunt I Stary dla Władysława II Jagiełły.

c) Wyjaśnij, kim był Ludwik II dla Anny Jagiellonki.

3 Napisz, jakie były przyczyny wybuchu wojny trzynastoletniej.

- 4 Wstaw znak „X” w wyznaczone miejsca przy zdaniach dotyczących Kazimierza Jagiełłończyka.
- _____ Początkowo w jego imieniu rządy w Polsce sprawowała rada opiekuńcza.
  - _____ Ograniczył wpływy możnowładztwa na rządy w państwie.
  - _____ Dowodził chrześcijańskimi wojskami w bitwie pod Warną.
  - _____ W czasie swojego panowania odzyskał dla Polski Pomorze Gdańskie.
  - _____ Podczas jego rządów doszło do rozwoju nauki i sztuki.
- 5 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej Prusy i Pomorze Gdańskie w XV wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- a) Zamaluj dowolnym kolorem tereny włączone do Królestwa Polskiego na mocy II pokoju toruńskiego.
  - b) Zakreskuj ukośnymi liniami ziemi państwa zakonu krzyżackiego będące od 1466 roku lennem Polski.
- ★ 6 Wyjaśnij, dlaczego w XVI wieku nastąpił intensywny rozwój Gdańska.

---

6 Monarchia stanowa w Polsce

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Pierwszy przywilej dla polskiej szlachty został nadany przez króla

A Kazimierza Wielkiego.

C Ludwika Węgierskiego.

B Władysława Jagiełłę.

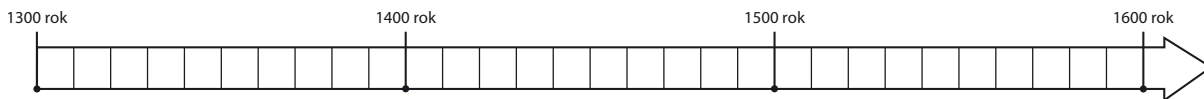
D Jana Olbrachta.

2 Uzupełnij tekst. Spośród wyrazów i wyrażeń wybierz właściwe i odpowiednio je odmień. Jedno z nich jest niepotrzebne.

zboże, wojska zaciężne, majątek, przywilej, szlachta, broń palna

W XIV i XV wieku zaczęło maleć znaczenie rycerstwa jako siły bojowej ze względu na stosowanie _____. Dodatkowo na polach bitew pojawiły się _____, które okazały się skuteczniejsze od rycerstwa. W tym czasie handel _____ zaczął przynosić znaczne zyski. Spowodowało to powstawanie coraz większych _____ ziemskich. Wszystkie te zmiany wpłynęły na wykształcenie się nowej grupy społecznej zwanej _____.

3 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Umieść na osi czasu datę wydania przywileju koszyckiego.

b) Zaznacz na osi czasu rok ogłoszenia konstytucji *Nihil novi*.

c) Oblicz, ile lat upłynęło od wydania przywileju koszyckiego do ogłoszenia konstytucji *Nihil novi*.

- 4 Wstaw znak „X” w wyznaczone miejsca przy wyrażeniach dotyczących monarchii stanowej.

- _____ Podział społeczeństwa na grupy społeczne.
 _____ Cała władza w rękach monarchy.
 _____ Przywileje jedynie dla rycerstwa i duchowieństwa.
 _____ Państwo własnością monarchy.
 _____ Wpływ uprzywilejowanych stanów na rządy w państwie.

- 5 Uzupełnij tabelę.

Korzyści uzyskane przez szlachtę	Nazwa przywileju i data jego wydania
_____	cerekwicko-nieszawski, 1454 rok
Zakazano mieszczanom pełnienia urzędów i godności państwowych. Szlachta uzyskała zwolnienie z opłat celnych za przewóz towarów.	_____
_____	jedlnieńsko-krakowski, 1430 i 1433 rok
Król nie mógł zająć majątku szlachcica bez wyroku sądu. Funkcji sędziego i starosty nie mogła pełnić ta sama osoba.	_____

- ★ 6 Wyjaśnij, znaczenie słów: *Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie.*

_____

_____

_____

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu.

Podsumowanie rozdziału VII

Sprawdź, czy potrafisz

1 Podkreśl właściwe dokończenie każdego zdania.

W czasie trwania rozbicia dzielnicowego w 1241 roku ziemie polskie najechali

- A Brandenburczycy.   C Litwini.
 B Krzyżacy.   D Mongołowie.

Sprowadzeni do Polski Krzyżacy osiedlili się początkowo na

- A Mazowszu.   C ziemi chełmińskiej.
 B ziemi Prusów.   D Pomorzu Gdańskim.

2 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w wolne miejsca cyfry od 1 do 6.

- _____ sprowadzenie Krzyżaków do Polski   _____ śmierć Bolesława Krzywoustego
_____ unia polsko-litewska w Krewie   _____ wojna trzynastoletnia
_____ bitwa pod Warną   _____ koronacja Kazimierza Wielkiego

3 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Brak silnej władzy centralnej w okresie rozbicia dzielnicowego był przyczyną osłabienia kraju.	P	F
Szlachta to stan społeczny wywodzący się ze średniowiecznego rycerstwa.	P	F
Unia personalna to związek dwóch państw, którymi rządzą dwaj różni władcy.	P	F
Krzyżacy zostali sprowadzeni do Polski przez Władysława Wygnańca.	P	F

4 Sformułuj trzy argumenty tłumaczące, jakim dokonaniem Kazimierz Wielki zawdzięcza swój przydomek.

- _____
- _____
- _____

- 5 Przyjrzyj się portretom władców Polski namalowanym przez Jana Matejkę. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Napisz pod każdym z portretów, jaki władca został na nim przedstawiony.
- b) Zapisz pod wizerunkiem każdego władcy jego osiągnięcie z ramki. Jedno z nich jest niepotrzebne.

zawarcie z Krzyżakami pokoju w Kaliszu, wzniesienie zamku w Malborku, zwycięstwo nad Krzyżakami w bitwie pod Grunwaldem, zwycięstwo w bitwie pod Płowcami, przyłączenie do Polski Pomorza Gdańskiego

- 6 Wyjaśnij, dlaczego ustrój Królestwa Polskiego u schyłku średniowiecza określa się mianem monarchii stanowej.

Twoje mocne strony

W księgarni internetowej
Nowej Ery znajdziesz wszystko,
czego szukasz!

sklep.nowaera.pl

Bezpieczne
płatności

Bezpłatna
wysyłka

Szybka
dostawa

WCZORAJ I DZIŚ

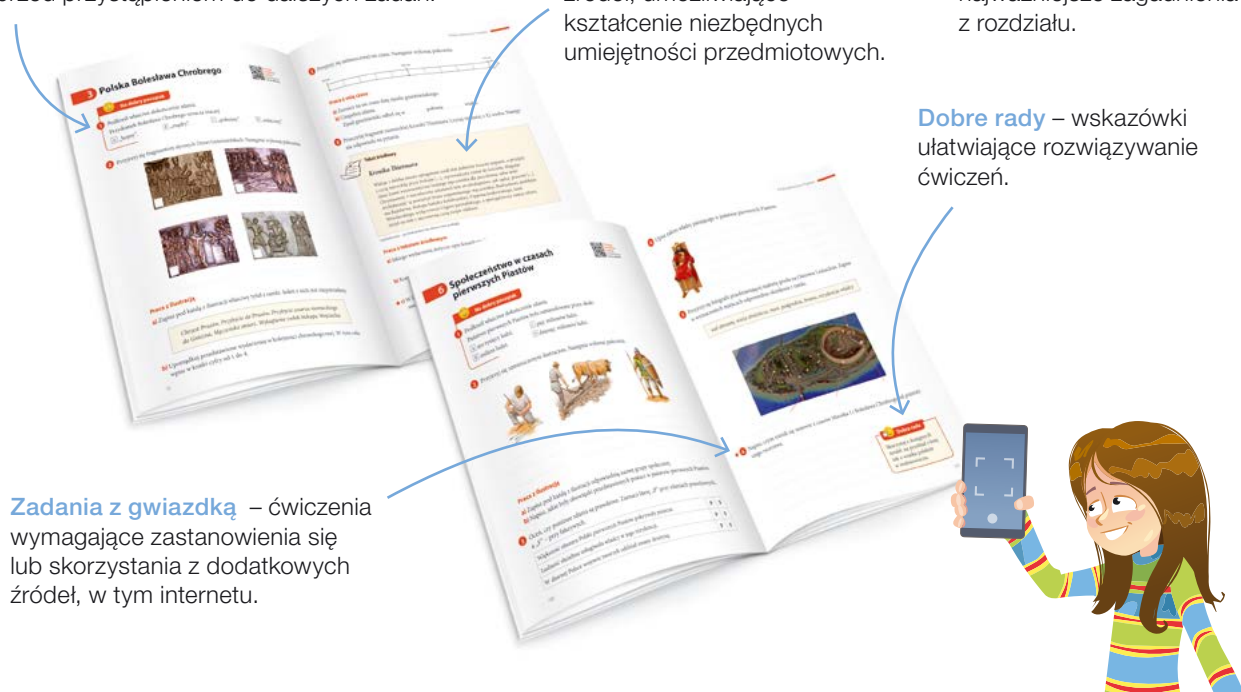
Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 5 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

Dobre rady – wskazówki ułatwiające rozwiązywanie ćwiczeń.

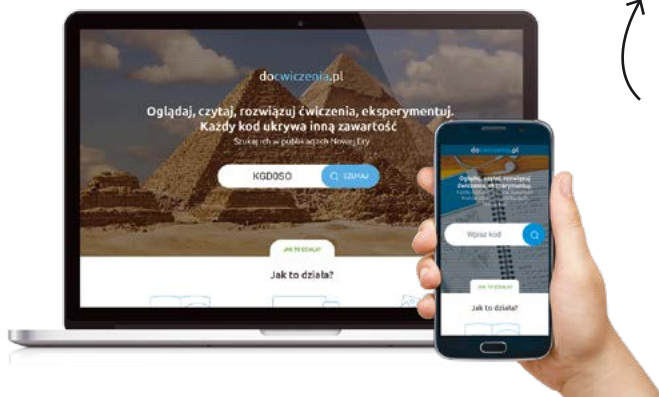

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H539V9

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3321-5

9 788326 733215